ВИКОРИСТАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ КОНТРАСТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Жиденко Тамара

Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Abstract In the present article the author reviews comparative and contrastive approaches to languages. The interpretations of the terms ‘comparative’, ‘contrastive’, ‘confrontative’ are discussed. The author substantiates the necessity for metalanguage which can serve as an instrument for description of fundamental features of languages.

Keywords typology, confrontative linguistics, contrastive linguistics, language comparison

Об’єктом контрактивних досліджень є, як мінімум, пара мов. Предметом контрастування є відмінності або відповідності порівнюваних мов. Такого роду відмінності та відповідності існують на всіх рівнях мови, як знакових так і незнакових. У рамках контрактивної лінгвістики можна порівнювати фонетичні та фонологічні, лексичні та фразеологічні, морфологічні, синтаксичні системи двох мов. Результати таких досліджень корисні при навчанні іноземних мов.

Ми зачепимо тільки деякі сторони відмінностей української та німецької мов. В українській морфологічній системі існує особлива форма — кличний відмінок іменника. Морфологія сучасної німецької мови такої спеціальної форми іменника не має, а ті функції, що в українській мові властиві кличному відмінку, в німецькій виконуються називним: йдеться про функцію звертання, тобто називання адресата при різноманітних усних та письмових формах спілкування. Отже, в німецькій мові називний відмінок є яскраво вираженим синтаксичним омонімом, який обслуговує, з одного боку, функції суб'єкта та предикативного члена речення, а з другого — функцію звертання (апелятивну). Таке положення Х. Брінкман використовує навіть як теоретичне обгрунтування особливої «незалежності» називного відмінка, яка властива йому більше, ніж усім іншим: «саме вона дає змогу номінативу виконувати у сучасній німецькій

мові апелятивну функцію [3, с.61—62]. І. К. Кучеренко : «Коли підметом є іменник у кличному відмінку — присудок має форму другої особи» [1, с.146]. На його думку, «привертання уваги слухача до висловленого мовцем не є підставою, щоб вбачати в цьому якусь окрему синтаксичну функцію» [1, с.141], тому істинною синтаксичною функцією звертань слід вважати функцію підмета. Тим часом лінгвісти, як правило, чітко виділяють «апелятивну функцію», підкреслюючи навіть, що це є «одна з основних функцій мови», і «полягає вона у спонуканні слухача до сприйняття мовлення» [1, с.408]. Слід зазначити, що займенник в українській мові дійсно часто буває опущений; позбавлений спеціального мовного вираження, він виводиться з самої форми дієслова-присудка. В німецькій літературній мові у тих реченнях, присудок яких оформлено індикативом, він обов'язковий (Зараз почуєш це, мамо! Du hörst es sofort, Mutti!). Слід підкреслити ще одну особливість. Вважаючи, що форми мамо, тату, брате, друже, вчителько, капітане, негіднику і т. ін. є підметами відповідних речень, треба визнати, що в українській мові існує не одна, а дві форми підмета: мама — мамо, брат — брате, друг — друже і т. ін. Між тим не можна не визнати цілковитої наукової обгрунтованості тези О. С. Мельничука, згідно з якою відмінкова форма провідного члена речення, а саме називний відмінок, «твердо усталена і ніколи в структурі речення не може бути замінена іншим відмінком» [2, с.163]. Тільки називний відмінок може виконувати в українській мові функцію підмета. Оскільки кличний відмінок є явищем, характерним саме українській морфології, ясно, що оволодіння ним виявляється досить складним для німецьких слухачів і студентів, які вивчають українську мову. при перекладі останнього на німецьку мову він просто замінюється номінативом, наприклад: Ти не тривожся, тату, але... — Reg dich nicht auf, Vater, aber... Відмінність форм називного і кличного відмінків в українській мові надає останньому певної виразності. Для перекладача справа, безперечно, ускладнюється, коли йдеться про художній стиль, про поетичну мову.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кучеренко І.Г. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія. — 2-ге вид. – Вінниця: Поділля, 2003. – 464 с.

2. Мельничука О.С. Сучасне зарубіжне мовознавство К.1983
3. H. Brinkmann Die deutsche Sprache. Gestalt und Leistung. Düsseldorf 1962